

Золотий Лев

КУПИТИ

Про книгу

У повісті «Золотий Лев» Юліана Опільського (справжнє ім'я — Юрій Львович Рудницький (1884–1937), західноукраїнський письменник, історичний романіст) розповідається про боротьбу Данила Галицького з татаро-монгольською навалою, про ті часи, коли Галицько-Волинське князівство, хоч і пошарпане татарами, протистояло їм. Текст подається за сучасним правописом із збереженням усіх лексичних, фразеологічних та характерних морфологічних особливостей мови письменника.

Юліан Опільський

ЗОЛОТИЙ ЛЕВ

БОГДАНОВА ШКІЛЬНА НАУКА

Юліан Опільський

© Видавництво "НК-Богдан"

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-7765-1

Золотий Лев

Повість

У повісті «Золотий Лев» Юліана Опільського
(справжнє ім'я — Юрій Львович Рудницький (1884–1937), західноукраїнський письменник,
історичний романіст)
розповідається про боротьбу Данила Галицького
з татаро-монгольською навалою, про ті часи,
коли Галицько-Волинське князівство,
хоч і пошарпане татарами, протистояло їм.
Текст подається за сучасним правописом
із збереженням усіх лексичних, фразеологічних
та характерних морфологічних особливостей
мови письменника.

I

ЩО БАЧИЛА ВИВІРКА?

Над малим багnistим озерцем у пралісі простягали вікові осокори своє крислате гілля, наче стидалися його перед очима чужинців. Густа-прегуста, чорна мов ніч вільшина обступила його звідусіль, а високі всуміш накопичені ломи боронили до нього приступ. До половини погружені у рудавині¹, гнили тут грубезні дубові пні, закидані валявою листя та гілля, порослі бородами та подушками мохів, а зовні прислонені осокою та ситником. Отут, на окраїнах, багнюка переходила у болото, глибоке, мастке, непрохідне українське болото, перед яким спиняється навіть лісовий звір, а безрадним стає навіть завойовник світу. Дещо далі, на сухому бугорку, темніли щетинкою смереки, темні, високі, понурі, наче витяті з гірського краєвиду, а між смеречиною й осоками розсілися зрідка тіністі, крислаті, хоча й не такі високі буки. А на одному з них у просторому дуплі жила собі вивірка².

Добре жилося їй у лісі, у якому було стільки другої звірні. Не раз і не два бачила вона ловців-молодців, які ганялися по лісу за чотириновою добычею або підстерігали на озерці болотяну птицю, та ніколи й на гадку не прийшло їй тікати з сієї околиці перед ловами. Для людської

наживи були куниці, лиси, кабани, тури, ведмеді, рисі у недалекій діброві, лосі у близьких багнах над Стиром та Горинню або, врешті, олені чи серни. Знала вона, що за півдня мандрівки по гнучкому гіллі беріз, лип та грабів є й боброва загата на річці, — а все те надило двоногого грабіжника. Безпечно буяла собі зате руденька штукарка у гіллі, без перешкоди виховувала своє потішне, чорнооке, живе й моторне потомство та спокійно накопичувала у своєму дуплі щорічно так з півкаменя ліскових чи букових горішків.

Але мало сього! Життя біля озерця було цікаве-прецікаве! Рік у рік двічі протягали туди многі полки перелітних птиць. Вони перші віщували вивірці майбутню осінь, вони перші заповідали й поворот цвітистої княгині весни. Не раз пізнім вечором напровесні, коли у лісі вешталися ватаги голодних вовків і було страшно та тужно на серці, нагло чулися на розталому озері покрики птиці. «Тепло іде!» — казала тоді вивірка і з того часу щоднини гляділа, чи пуп'янки на гіллі вже пучнявляють та чи з-під бурої луски не добувається вже сочна зелень. Отут, над озерцем, олені відбували свої весілля та двобої, а отам, під смереками, білили кості двох борців, які сплелися рогами у двобої та так і впали жертвами вовків. Туди заходили і тури у своїх щорічних мандрівках, тут виводилися кабани — словом, букове дупло було наче вікном княжого дворища, крізь яке володар приглядається до жартів та штукарств придворних скоморохів.

Ось і сьогодні саме під сим буком, на якому жила вивірка, розігралася доволі займава³ дія. Ловець, молодий, жвавий отрок, поцілів стрілою малого кабанця, а там, не оглядаючись по боках, побіг, щоб підняти свою добичу. І ось побачила його стара самура⁴ і притьмом кинулася помститись душогубові за смерть дитини. Звинувся на місці отрок і з усієї сили вдарив дика ратищем, але і сам упав по хвилі. Гострим зубом розпорола йому самура ціле передудя⁵, і струєю била кров із розірваної ноги. От і біда! До води годі дістатися, до хати далеко, а спливе кров, то і сили не стане!

Як міг, так спинював кров отрок. Здійняв з другої ноги вовняні волокни, вийняв з торби хліб, заліпив ним рану та став перев'язувати

волоками, але ось потемніло йому в очах, задзвеніли в ушах усі київські дзвони, і без сили повалився отрок на землю. Так лежав без руху та віддиху, а мушва і комарі без перешкоди обсідали його лице та руки. Се було зовсім не цікаво, і вивірка побігла в хату спочивати...

Довго лежав отрок під дубом, і вже сонце хилилося до заходу, коли розплющив очі, наче зі сну збудився. А збудив його лай собаки. Наче музика дівчину, утішив сей голос раненого. Він підвівся й обережно та уважно став доторкатися до рани. Вона вкрилася вже грубою поволокою зціпенілої крові, але свіжої не було. Видко, безрух та перев'язка спинили її уплив. Зате страшна спрага томила його, язик приставав до піднебіння, а в голові гуділо, наче від удару. Аж ось від сторони смерек надбігла здорова, годована, лягава собака; вона прибігла до лежачого й обнюхала його від голови до ніг, а там забрехала раз і другий, коротко, уривано, наче сповістить бажала всіх, що найшла.

Із гущавника вийшла закутана у темну верету бабуса. Вона опиралася на ціпок і тьопала дрібними кроками, рухаючи устами, наче пережувувала щось у беззубих яснах. За нею ступав плечистий кремезний парубок з ратищем у одній і дзбанятком у другій руці. Одітий був у полотнянку без рукавів та коміра, а припоясався широким чересом, за яким стримів ніж, з лівого боку на ремінній прив'язі висів широкий блискучий топір. Обоє підійшли до лежачого та мовчки гляділи на себе усі троє, а пес із висолопленим язиком сидів поруч, поблискуючи білими зубами та червоним язиком.

— Хо, хо! — шамкала бабуса. — Хо, хо! А ось зловилося й птичка у заставку. Еге ж, птичка непогана, непростя; бачиш, Славо, сі брови та очі? Благородна птичка, боярська! В неї, щоправда, половецьке гніздо та косоокі дядьки, але все-таки боярський баран, аби який, стоїть холопського вола.

— То ви його знаєте, бабусю? — спитав парубок.

— Його? Хо, хо! Я всіх знаю! Всіх! І сих, що з Чаброва з таким шумом та криком ішли на ріку Калку в озівські степи, і сих, що їхали змагатися з Батиєм та Куремсою. Гай, гай! Скільки голів потрясалось

згорда над кінською гривною, скільки птичок поспівувало, наче весною іволги! Ти, Стрибоже, чув їх та свистів ще дужче за них, ти, Хорсе, ще вище підіймав своє золоте личко, а чорна мара⁶, що кралася за ними опушкою лісу, пожерла їх. Гей! Вона стежила їх від першої хвилі, дратувала їх лихою ворожбою, а як тільки виїхали з приютного лісу, враз і ускочила на коня, поза їздцем. Сухою кістлявою рукою невидимо перебрала від їздців віжки й повезла їх просто на смерть. Судиславе, Судиславе!

— Не балакайте, бабусю, про пусте, глядіть, людина вмирає!

— Я діло говорю, дитинко, та ти молошняк, не розумієш мене. Як се молочко, що маєш на вусах, осяде на висках сивиною, то й порозумієш як слід... А він не вмирає і не вмере! Темна мара тепер при Ратиборі, почестей їй похочується, боярської птиці забагла погана... Пробі!

Слова бабусі значили, що біля боярина Ратибора, якому належала уся волость, стоїть смерть. Стара Голубиха була справді несповна розуму, та не було ще такого, щоби яке її слово та не здійснилося. Ворожка була, бач, з неї на славу!

— Благородна боярська птичка! — бормотіла стара і приклякла біля лежачого. — Ось пожди, й тобі крильце підв'яжемо, вигоїмо, і полетиш собі, фрр! Сядеш на гілку, на калинову, далеко від усіх других, і добре тобі буде. Бо з усіх лих на світі найпоганішим лихом є людина. Еге ж!

Вмілою рукою здійняла перев'язку і побачила страшну дерту рану, обліплєну хлібом та кров'ю.

— Я так і знала. Славо, давай дзбанок!

— Води! — простогнав ранений. — Ради Бога, води!

— Іменно води тобі треба! Ось вона!

Приложила дзбанок до уст лежачого, а він припав до нього губами, неначе вмираючий до життя. Пив, пив, доки стара не відняла дзбанка від губ.

— Ох! — перевів дух молодець. — Що за добро!

— Еге ж, добро! Усе, що з моїх рук, дитино, добре! Але вибачай і пожди! Дома дістанеш більше! Вода не тільки до пиття годиться.

Вимила рану, витерла обережно платиною, а там з-під верети видобула чималий шкіряний мішечок і добру хвилю порпалася у ньому, наче дитина у маминій скрині, аж найшла мале глиняне горнятко, туго зав'язане міхуром. У ньому була якась темна, зеленувата мазюка, якою стара вмить замастила усю рану. Засичав і скрутився молодець, наче настолочений вуж, та стара тільки захихикала:

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ